

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי פ"ב מה' תפלה ה' עז סגן עשין יט טו"ע ד"ח ס' קץ עסיף א':

רבינו חננאל

פוסקא. ר' יהודה אומר העובר לפני התיבה. ורמין עליה, עד מתי שואלין את הגשמים. ר' יהודה אומר עד שיעבר הפסח. ומשני רב חסדא, פוסק מלהזכיר מיום הראשון של פסח וישאל עד שיעבר הפסח. והוה כחומץ לשינים (וכעשן) שפקהה לשינים, [ונכשען לעינים]. ומשני עולא תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. רב יוסף אמר כוין. ואקשינן וישאל ביום טוב מי איכא, ופריך אין לשאל מתורגמן. ומדלא דחי לה ואמר מי איכא תורגמן בעלותא, שמעין מניה דבי דינא הוו מוקמי מתורגמן לישראל מילתא דהוה צריכא להו, לפיכך אמר איפשר להתוא לשאל בערבית ושחרית של יום טוב, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן טל ומטר על פני האדמה. ובה אמר מאי עד שיעבור הפסח עד שיעבר זמן שחיטת הפסח. פי' שואלין את הגשמים עד ערב הפסח זמן שחיטת הפסח ופוסק, ומוכיר במנחה, ואצי"פ שפוסק מלשאל עדיין מוכיר לילי חמשה עשר ושחרית ביום טוב ופוסק, נמצא מוכיר מאחרי שפסק מלשאל בתחילתו, מה תחילתו מוכיר אעפי' שאינו [שואל], כן בסוף. ודחה דהי' אבי, בשלמא תחילתו מוכיר כי הוא רציו לשאלה, כלומר להבא עוד צריך לשאל, אלא סופא הוכרח בלא שאלה למה כו', אלא מחווראת כדעולא, דאמרי' תרי תנאי אליבא דר' יהודה. וא"ר אסי אי"ה יוחנן הלכה כר' יהודה. דקתי' העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מוכיר. פירוש שליח ציבור המתפלל מוסף הוא מוכיר מוריד הגשם, ומוכיר והולך עד יום טוב הראשון של פסח בתפלת שחרית, [ו]אחר כך (ו)פוסק, ואקשינן, איני דהילכתא כר' יהודה, והאמר ר' אלעזר הילכתא כרבנ' גמליאל דתני בשבעה במרחשון שואלין את הגשמים. ושנינן, רבי אליעזר קא רמיא אר' יוחנן. איבעי תימא הלכה כר' יהודה מלהזכיר, כלומר מוכיר מיום (ו)הראשון (האחרון) של (פסח) [תגן], והילכתא כרבנ' גמליאל לשאל, שאין שואלין את הגשמים ואין אומרים ותן טל ומטר אלא בשבעה במרחשון. ונתיר דהוה, והאמר בהדיא לית ליה לר' יוחנן הפסקה בין הוכרה לשאלה, דאמר ר' יוחנן התחיל להזכיר ישאל פסק מלשאל יפסק למלהזכיר. אלא לא קשיא, הא דר' יוחנן לבני ארץ ישראל, והא דאמר רבי אלעזר עד שבעה במרחשון לבני בבל, משום דאית להו פירא בדברא והמטר מפסידם. ואקשינן בני ארץ ישראל נמי יש להם עולי רגלים, ואם ישאלו מיום טוב (הראשון)

ד:

ואמר ר' אלעזר הלכה כר"ג דאמר דאין שואלין עד שבעה וכו'. פירוש זאת אמרת הלכה כר' יהודה צא דקאמר צמתני' רבי יהודה אומר העובר לפני המיזה צייט האחרון של חג האחרון מוכיר והראשון אינו מוכיר ומדמינן לעיל שאלה להזכרה דפרץ ורמיניהו עד מתי שואלין את הגשמים עד שיעבור וכו' ומשני גברא אגברא וכו': **והא** **אמר** רבי יוחנן במקום ששואלין הגשמים מוכיר. ומשני הווא להפסקה פי' צדמקום שמשפיק מלשאל מפסיק מלהזכיר אבל מתחיל קודם להזכיר וטעמא הוי דהזכרה הוה ריזוי שאלה ומש"ה ליכא חששא אס מוכיר קודם: **הא** **אן**. פירוש לבני צנל (ו) [א] עד לאחר צנעה צמרחשון דלית להו פירי צדצנא וצאך ליכא חששא דהא יכולים פירומינהן ויהא יצעים צנל הולכה למדבר: **והוא** **דחו**. כי המתחיל להזכיר יתחיל לשאול: רצא

מאימתי פרק ראשון תענית

ט הכי גרסינן ואיכא דאמרי לימא ר' יהושע היא אפי' תימא רבי אליעזר כו'. ולא גרסינן סברוה שאלה לחוד והזכרה לחוד דהא לא משתמע ממתני': **עד אימתי שואלין את הגשמים**. צקוף ימות הגשמים: **עד שיעבור הפסח**. דאמרין כל חולו של מועד ותן טל ומטר: **עד שיא לא ניסן**. וכדמפיק טעמא צמתני': הכי גרסינן **אמר רב חסדא כאן לשאל כאן להזכיר מישאל שאיל ואזיל והוכרה ציו"ט ראשון פוסק**. לשאל שואל והולך עד שיעבור הפסח דקאמני עד מתי שואלין כו' להזכיר אינו מוכיר אלא בתפלת יוצר של יו"ט ראשון: **במקום שאינו שואל**. צייט האחרון של חג שאינו מתפלל תפלתו תפלת חול דאין שאלה אלא בצרכת השנים: **מוכיר**. גבורות גשמים כדאמר רבי יהודה האחרון מוכיר: **במקום שהוא שואל**. בחולו של מועד של פסח: **פרי סנאי**. חד אמר עד שיעבור הפסח שואלין כל שכן שמזכירין וחד אמר שאלה עד הפסח והזכרה שיכול להזכיר צייט מוכיר צייט הראשון של פסח בתפלת יוצר וצמוספין פוסק: **רב יוסף אמר**. האי דקתני עד אימתי שואלין עד שיעבור כו' ה"ק עד שיעבור שליח צבור כו' והיינו כאדך רבי יהודה דמתני' דאמר הראשון מוכיר האחרון אינו מוכיר: **שאלה ציו"ט מי איכא**. וכי מתפלל הוא תפלת חול שאתה אומר עד שיעבור הפסח דהיינו (א) זמן שליח צבור של תפלת יו"ט הראשון של פסח: **אמר ליה אין שאלה דמסורגמא**. צדצנא שהוא דורש אומר צרכת שאלה לצדה: **דבר שאינו צריך לצבור**. דכיון דזמן הפסקה הוא לאו אורח ארעא למישאל צצבור דבר שאינו צריך: **עד שיעבור זמן שחיטת פסח**. (ה) חלות יום דלרצנע עשר עד שיעבור חלות דהיינו כל תפלת יוצר. ואשמעינן ר' יהודה דצמתנא דערבי פסקים אע"ג דמצליגין תפלת חול מפסיקין ולא יאמר ותן טל ומטר ואע"ג דמדכרינן עד

למחר צמוספין פוסק השאלה בתפלת מנחה של ערב יו"ט הראשון והזכרה שיכול להזכיר ציוס טוב מוכיר עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון: **כתחילה**. שהוא מוכיר תחלה ציוס טוב אחרון של חג ואינו שואל עד לאחר החג (ט) כך צסופו אינו שואל צמנחה ערב יו"ט הראשון ומוכיר עד מוסף של יו"ט ראשון והכא ליכא למיפך שאלה צייט מי איכא: **דהוכרה נמי לוצר שאלה היא**. שמרנא תחילה לפי שא"ל לו לשאל ציו"ט וכיון דליכא שאלה אצתריה מוכיר הוא לרצוי צעלמא: **אבל סופו**. למת הוא מוכיר והאיל ואינו צריך לשאל מכאן ואילך הא כיון דאפסקת מאתמול גלית אצדמך דלא ניחא לך צהו ואמאי מוכיר: **הלכה כרבי יהודה**. דאמר העובר לפני המיזה וכו': **מי אמר רבי יוחנן הכי**. דהלכה כרבי יהודה דמוכיר ציו"ט האחרון: **הכי קים להו דהוה זמן גשמים כו': הלכה כרבנ' גמליאל**. דאזינו שואל עד שצעה צמרחשון. וקא ס"ד צדמקום שהוא שואל מוכיר עד דמשני לקמן: **כאן לשאל**. צצצעה צמרחשון: **כאן להזכיר**. מיו"ט האחרון ור' יוחנן אית ליה דרבי אלעזר: **והא א"ר יוחנן במקום שהוא מוכיר**. (ו) במקום שאינו שואל אינו מוכיר והכי א"ר יוחנן דהלכה כר' יהודה שמזכיר צייט האחרון הא ליכא שאלה דאין אומר צרכת השנים ציו"ט: **להפסקה איסמא**. דכשהווא מפסיק לשאלה בערב הפסח פוסק נמי להזכרה דהכי משמע במקום שהוא מוכיר: **והא סרווייהו איסמא**. התחלה והפסקה: **יתחיל לשאל**. דהיינו צחול שיכול לשאל: **פסק מלשאל**. בערב הפסח פוסק מלהזכיר. אלמא לא צצכירא ליה כרבי יהודה והכי אמר הלכה כמותו: **הא לן והא לכו**. לבני צנל שיש לנו תצואה ופירות צצדלה כל תשרי אין מוכירין עד שצעה צמרחשון ושס שולאים דלאמר רבי יוחנן מפסיק להזכיר מתחיל לשאל: **והא לכו**. לבני ארץ ישראל צדקורין צניסן ואוספין צצשרי מוכירין צייט האחרון כרבי דלאמר רב אסי הלכה כמותו: **צדצנא**. מדבר כלומר צצדות: **איס לכו עולי רגלים**. ואס ירדו להן גשמים קשה להן צצחירתן: **אלא כי א"ר יוחנן**. הלכה כר' יהודה דמוכיר מיו"ט האחרון כו' צזמן שאין צצהמ"ק קיים וליכא עולי רגלים מוכיר: **כאן צזמן צצית המקדש קיים**. דאיכא עולי רגלים אינו מוכיר עד ז' צצמרחשון: **אנן דאזים לן פרי יומי**. שני ימים טוצים אחרונים שמניי ספק צציעי ותשעיי ספק שמניי לרבי יהודה דלאמר מיו"ט האחרון צצאיה מהן מוכיר: **מסחיל צמוסף**. של שמניי ספק צציעי דשמא יו"ט האחרון הוא: **ופוסק צצמנחה**. שמא צציעי חול הוא ואין זמן הזכרה עד מוסף של מחר: **ופוסק נמי צצערצית ושחרים**. של תשעיי ספק שמניי: **לצאנא**. צצחרי: **לאחר שעשיו קודש**. לשמניי ספק צציעי שהזכרת צו גבורות גשמים כרבי יהודה מיו"ט האחרון: **תעשאו חול**. צצמתיה. שמפסיק צצמנחה של אותו היום: **ופוסק ערצית ושחרים**. דללא היינו תפלה של אותו היום: רצא

[והכי תריץ] רב חסדא דרבי יהודה קאמר שאינו מוכיר אלא עד יום ראשון של פסח (וה"ה לשאלה). [אלא אמר עולא. האן דפרכת האמר ר' יהודה שישאל עד שיעבור הפסח, תרי תנאי ואליבא דר"י. עד שיעבור שיין ראשון של יו"ט ראשון. היינו נמי

דאמר ר' יהודה במתניתין הראשון (מוכיר האחרון) אינו מוכיר, וה"ה לשאלה. שאלה ביו"ט מי איכא. דקאמרת דקאמר ר' יהודה ביו"ט ראשון שואל, והא אינו מתפלל אתה חונן, והיאך אמר שאלה בברכת השנים. שואל במתורגמן. המתורגמן המתרגם דרשה ביו"ט של פסח אומר שאלה בדרשה. דבר שאינו צריך לצבור. כלומר שאין הצבור שואלין בתפלתן, היאך ישאל המתורגמן. אלא [מחווראת] כדעולא. דלא תריך ליה עד שיעבור שיין. אלא לאחר הפסח משם. עד שיעבור זמן שחיטת פסח. דהיינו י"ד, אבל ביו"ט ראשון אינו שואל, והאי דקאמר ר' יהודה במתניתין עד יו"ט הראשון, היינו להזכרה ולא לשאלה. מה תחלתו מוכיר אע"פ שאינו שואל. שמוכיר בחג ואינו שואל עד ששים בתקופה. אף סופו מוכיר. עד יום ראשון, ואינו שואל אלא עד י"ד. והוכרזה נמי רציו שאלה היא, כלומר, להכי מוכיר בחג הואיל ותמיד לשאל בששים בתקופה שלפניו. מאי רציו שאלה איכא. והא (ב) עדיין הוא עתיד לשאל, אלא מכיון שפסק מלשאל שוב אינו מוכיר. אלא כדעולא דתריך עד שיעבור הפסח ממש, והא דא"ר יהודה באתי' עד יום ראשון של פסח, (ג) היינו להזכרה ולא לשאלה. הלכה כר' יהודה. דאמר מוכיר ביום אחרון של חג, וה"ה לשאלה. כאן לשואל כאן להזכיר. הא דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה היינו להזכרה, שמתחיל להזכיר בחג, והא דאמר ר' אלעזר הלכה כרבי יהודה. והאמר ר' יוחנן במקום שהוא שואל מוכיר. אלמא הא דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה היינו בין לשאל בין להזכיר, דכי הדדי נינהו, וקשיא להכחא אהלכתא. ההוא להפסקה. כלומר, הא דאמר מקום שהוא שואל הוא מוכיר היינו להפסקה, כלומר, שפוסק מלשאל ומלהזכיר ביום ראשון של פסח, אבל להתחלה מתחיל בחג ושואל בשבעה במרחשון. הא לן ווא לחו. הא דאמר הלכה כר"ג דאינו שואל עד שבעה במרחשון היינו להו, לבני בבל דאית להו פירי כדברא ואין צצריק לנשמים עד ז' במרחשון, והא דאמר הלכה כר' יהודה דבחג מוכיר ושואל, לן בא"י דלית לן פירי כדברא. אית להו עולי רגלים. ואם יורדין גשמים בג' (ג) אינן יכולין לחזור מפני הגשמים. כי קאמר ר' יוחנן. הלכה כר' יהודה דשואל ומוכיר בחג, בזמן שאין בית המקדש קיים דליכא עולי רגלים, והא דאמר הלכה כר"ג בזמן שביהמ"ק קיים, וכו'. במרחשון כבר חזרו. ואנו דאית לן תרי יומי. [שמנין] ואחרון של חג, הכי עבדינן, הא אחד מהן חול הוא, ובאיזה יום יתחיל לשאל. מתחיל במוססין. של יום ראשון מימים האחרונים, ופוסק במנחה דשמא חול הוא, וערבית ושחרית מיום האחרון לגמרי. לאחר שעשיתו קדש. ששאלת במוסף, אלמא קדש הוא, תעשהו חול, שאין אתה מוכיר במנחה. ופוסק ערבית. שהרי היא הכנסה דיום אחרון, ושחרית, ושואל במוסף כמו שששה אתמול, דקדש הוא, ואמר דאחרון שואל.

(ה) נראה דל"ל והא טו אינו עתיד לשאול וכו'. (ז) הדבר ממוס דהא טו זה כבר דמי הנג' לעיל ועולא דמי תנאי אליבא דר"י וצ"ע. (ג) אולי צ"ל נג' נגמ תשון לו דל"ל כגא אין יוכלין לחזור וכו'.

מסורת הש"ס

(א) לקמן ה"ג. (ב) קידושין מה' א. ג' הראש' א"ר יוסי ב"ר אבוןא הלכה כר', (ד) [לקמן י. וס"ג, (ה) [שם 1] נע' מוספות יומא י"ג. ד"ה הלכה; (ו) [ב"ק מג: סנהדרין כה: ל: חולין נב:]; (ז) ברכות ה: מד: שבת ט: סוכה לו. מה. יומא כא: צילה ה. יד: קידושין כט: [ב"מ קו. צ"ב קמא,] (ט) [ש"ך לע"א],

תורה אור השלם

1. בחמץ לשנים וכעשן לעינים כן העצץ לשלוליה: משלי י כו

הגהות הב"ח

(א) גמרא ורמיניהו עד מתי שואלין את הגשמים ר"מ אומר עד שיצא ניסן רבי יהודה אומר כו': (ב) שם בשלמא תתלמו מוכיר דהזכרה נמי ריזוי: (ג) רש"י ד"ה שאלה כי שיעבור הפסח דהיי' עד שיעבור זמן תפלת עלי' לצור: (ד) ד"ה שאלה זמן שחיטת פסח עד שיעבור חלות יום ד"ד' דהיי' כל זמן תפלת יוצר כי פריי למחר צמוספין ל"א פוסק השאלה בתפלת ערבית של ערב יו"ט: (ה) ד"ה תחלתו כי לאחר התה הפד' ואח"כ מה"ד כך צסופו אינו שואל בלילי יו"ט: (ו) ד"ה והא אמר כי מוכיר הא תפלת לילי ד"ה הא לן פי' לבני צנל אין מוכירין עד שצעה צמרחשון דלית להו פירי צדצנא כי המתחיל להזכיר יתחיל לשואל והא דהוה ש"ה לבני א"י ליכא חששא דהא יצעים כל"י וד"ה והא לכו נמחק:

גליון הש"ס

נמ' כאן בזמן שאין בית המקדש קיים. פי' יומא דף י"ג ע"ה מוס' ד"ה הלכה:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הא לן פי' לבני צנל אין שואלין עד שצעה. פ"ל (ועמ"ש רביט בל"ח ריש סימן ק"ד):

רבינו גרשום

אמר רבא (אפילו תימא) ר' אליעזר היא. דאמר הוכרה ביו"ט הראשון, ולא מצי למישאל ביה שהרי אין מתפלל אתה חונן. דראשון מוכיר. וה"ה שואל. ר"י אמר עד שיעבור הפסח. והכי אמר במתני' שאינו שואל אלא עד יום ראשון של פסח. כאן לשאל כאן להזכיר. הא דאמר ר' יהודה במתניתין דראשון מוכיר ביו"ט ראשון של פסח, היינו להזכיר, אבל לשאל יכול לשאל עד שיעבור הפסח. במקום שאינו שואל מוכיר. שהרי מתחיל להזכיר בחג ואינו שואל עד ששים בתקופה. מקום שהוא שואל, דקאמרת דשואל עד שיעבור הפסח, על אחת כמה וכמה שיוכיר, (ומתריך)